

Les polítiques de comunicació

José Joaquín Blasco Gil
Isabel Fernández Alonso
Miquel de Moragas i Spà

Institut de la Comunicació
(Universitat Autònoma de Barcelona)

Les polítiques de comunicació a Catalunya han estat marcades, el bienni 2007-2008, per l'aprovació de la Llei de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, pel primer concurs convocat pel CAC per a l'adjudicació de freqüències d'FM i pel procés d'implantació de la TDT. En el període que analitza aquest capítol s'han aprovat, a més, les reformes en un sentit liberalitzador de la Directiva de televisió sense fronteres i de la normativa espanyola sobre concentració en televisió.

1. Introducció

El sistema de mitjans català es veu afectat essencialment per les polítiques de mitjans i telecomunicacions que s'impulsen des del Govern espanyol i des de l'Executiu de la Generalitat i el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, sense oblidar algunes accions que porten a terme altres entitats locals, com diputacions o ajuntaments. No obstant això, en aquest capítol també es consideren les iniciatives impulsades per la UNESCO i la Unió Europea que tenen alguna incidència a Catalunya.¹

2. Les polítiques de comunicació en l'àmbit mundial: l'acció de la UNESCO i la Unió Europea

Amb la Convenció sobre la protecció i la promoció de la diversitat de les expressions culturals, en vigor des de març de 2007, les polítiques de comunicació de la UNESCO continuen marcades pel desplegament d'aquesta iniciativa. Així, a principis de 2009 un total de 98 parts (97 estats, entre ells Espanya, i la Unió Europea) ja han ratificat aquest tractat,² les implicacions del qual s'hauran d'avaluar els pròxims anys. En la línia de la Convenció, l'abril de 2009 el Sector de Cultura de la UNESCO treballa en la preparació de l'*Informe Mundial sobre la Diversitat Cultural*, que es proposa fer públic avançat el 2009 amb diverses referències al paper dels mitjans en aquest àmbit.³

Durant el bienni 2007-2008 el Sector de Comunicació i Informació de la UNESCO, en el marc de les seves tres divisions –Desenvolupament de la Comunicació; Llibertat d'Expressió, Democràcia i Pau, i Societat de la Informació–, ha mantingut vigents els seus dos grans programes: el Programa Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació (PIDC), llançat el 1980, i el Programa Informació per a Tothom (PIPT), que data de l'any 2000. Una de les principals activitats del PIDC ha estat l'aprovació del document *Indicadores de Desarrollo Mediático: Marco para evaluar el desarrollo de los medios de comunicación social* (UNESCO, 2008). D'altra banda, el llegat de la Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació, organitzada per la Unió Internacional de Telecomunicacions (Ginebra, 2003-Tunis, 2005), s'adverteix en el PIPT, que l'any 2008 ha rebut un nou impuls amb l'aprovació del pla estratègic per al període 2008-2013. Un dels aspectes més destacats d'aquest pla és la proposta de suport “a la formulació i consolidació de marcs nacionals de polítiques de la informació”, tenint en compte diverses prioritats: informació al servei del desenvolupament, alfabetització digital, preservació de la informació, ètica de la informació i accés a la informació.⁴

De l'anàlisi de les activitats del Sector de Comunicació i Informació durant aquest bienni també es dedueix la persistència de les denúncies relatives a tota sort d'atacs a la llibertat i independència de la premsa, sobretot assassinats de periodistes, particularment en situacions de conflicte o postbèl·liques.⁵

Quant a la política audiovisual de la Unió Europea, la principal novetat en el bienni que estudiem ha estat l'aprovació de la Directiva

1. Per a més informació sobre les polítiques de telecomunicacions i les que afecten més estrictament el sector local, vegeu, en aquest mateix informe, els capítols “Les telecomunicacions” i “La comunicació local”.

2. Font: Ministeri de Cultura, Comunicacions i Condició Femenina del Quebec (2009): “La diversidad de las expresiones culturales” [En línia]. *Boletín de noticias*. Vol. 9, núm. 14, 20 d'abril. <<http://www.diversite-culturelle.qc.ca/index.php?id=19&L=2>> [Consulta: abril de 2009].

3. Font: UNESCO: *Informe Mundial sobre la Diversidad Cultural* [En línia]. París: UNESCO. <http://portal.unesco.org/culture/es/ev.php-URL_ID=35396&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html> [Consulta: abril de 2009].

4. Font: UNESCO: *Report by the Director-General on a draft strategic plan for the Information for All Programme (IFAP) as revised by the Intergovernmental Council for IFAP* [En línia]. <<http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001618/161860s.pdf>> [Consulta: abril de 2009].

5. Font: UNESCO. Secció de Comunicació i Informació [En línia]. <http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=2493&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html> [Consulta: abril de 2009].

2007/65/CE del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de desembre de 2007, per la qual es modifica la Directiva 89/552/CEE del Consell, sobre la coordinació de determinades disposicions legals, reglamentàries i administratives dels Estats membres relatives a l'exercici d'activitats de radiodifusió televisiva (anomenada Directiva de televisió sense fronteres) (*Diari Oficial de la Unió Europea*, L 332, 18-12-2007).

La nova directiva manté els principis generals ja establerts pel que fa a la lliure circulació de programes, la protecció de diversos objectius d'interès públic, com ara la infància, la lluita contra el racisme i la discriminació per motius religiosos, així com la condició de reservar, almenys, la meitat del temps d'emissió de les cadenes de televisió a pel·lícules i programes realitzats a Europa.

Les principals novetats consisteixen en l'adaptació de les normes anteriors a les noves formes de radiodifusió digital, a la multiplicació de canals i a l'aparició dels nous serveis audiovisuals, inclosos els serveis a la carta (*on demand*), però el text evita la proliferació de detalls en la regulació i flexibilitza, especialment, la publicitat.

Es distingeix entre serveis *lineals* (forma de consum de la televisió tradicional, que els telespectadors reben passivament) i serveis *no lineals* (consum a la carta), i se'n simplifica la regulació, sobretot d'aquests últims.

La regulació de la publicitat s'adapta als interessos comercials de les cadenes de televisió. Se suprimeix el límit de tres hores diàries i els intervals mínims de 20 minuts, però es manté el límit dels 12 minuts de publicitat per hora i s'accepten les noves formes de publicitat: pantalla dividida, comunicació virtual i interactiva. Es regula la publicitat anomenada *emplaçament de producte* (o *product placement*), que queda prohibida en els programes informatius i infantils. Aquests espais, socialment i culturalment més emblemàtics, també es protegeixen, ja que només se'n permet la interrupció, almenys, cada 35 minuts.

La nova directiva, la transposició de la qual als ordenaments jurídics nacionals s'ha de fer abans que finalitzi el 2009, també reconeix la necessitat de crear autoritats audiovisuals independents a tots els Estats membres de la UE.

Pel que fa als programes de suport al sector audiovisual, cal destacar que l'any 2007 s'ha posat en pràctica la nova edició del programa MEDIA, amb un pressupost de 755 milions d'euros per al període 2007-2013 i amb els principals objectius següents: preservar la diversitat cultural i lingüística, enfortir el patrimoni cinematogràfic, incrementar la circulació i l'audiència de les obres europees dintre i fora de la Unió Europea, així com afavorir la competitivitat del sector audiovisual i, per tant, la creació d'ocupació.⁶ Com a novetat, cal esmentar l'aprovació, a finals de 2008, del programa de cooperació MEDIA Mundus, dotat amb 15 milions d'euros i destinat a la coproducció audiovisual amb tercers països, que s'iniciarà l'any 2011.⁷

Cal destacar que, el 2008, Catalunya ha rebut del Programa MEDIA 2.479.131 euros, xifra que suposa un 35% del total d'ajuts concedits a tot l'Estat i un increment lleugerament superior als 400.000 euros respecte a l'any anterior. Encara que la línia de subvencions que més diners ha absorbit és la relativa a la distribució (1.153.631 euros), s'ha d'assenyalar la tendència ascendent de les ajudes al desenvolupament de projectes, que han passat de 260.000 euros el 2006, a 505.000 euros el 2007 i 649.000 euros el 2008.⁸

El 2008, Catalunya ha rebut del Programa MEDIA 2.479.131 euros, xifra que suposa un 35% del total d'ajuts concedits a tot l'Estat i un increment lleugerament superior als 400.000 euros respecte a l'any anterior

6. Font: Unió Europea: *MEDIA 2007: programa de apoyo al sector audiovisual europeo* [En línia]. <<http://europa.eu/scadplus/leg/es/lvb/l24224a.htm>> [Consulta: abril de 2009].

7. Font: Unió Europea: *MEDIA Mundus* [En línia]. <http://ec.europa.eu/information_society/media/mundus/index_en.htm> [Consulta: abril de 2009].

8. Font: MEDIA Antena Catalunya. Comunicació personal, maig de 2009.

El Parlament Europeu aprovava, el setembre de 2008, una resolució sobre la concentració i el pluralisme als mitjans, i recordava a la Comissió la reiterada petició perquè s'elabori una directiva que garanteixi el pluralisme i estimuli i preservi la diversitat cultural

El bienni 2007-2008 presenta algunes novetats pel que fa a una de les grans llacunes de la política europea amb relació als mitjans: la regulació a favor del pluralisme. L'esmentada Directiva 2007/65/CE es limita a establir el compromís de transparència, és a dir, l'obligació de facilitar les dades necessàries per poder identificar qui està darrere de les empreses del sector. No obstant això, el 2007 la comissària de Societat de la Informació i Mitjans de Comunicació, Viviane Reding, va presentar una proposta per desenvolupar diverses accions orientades al foment del pluralisme als mitjans, l'objectiu principal de les quals és la identificació d'indicadors que permetin mesurar-lo.⁹ En aquest mateix sentit, el Parlament Europeu aprovava, el setembre de 2008, una resolució sobre la concentració i el pluralisme als mitjans, i recordava a la Comissió la reiterada petició perquè s'elabori una directiva que “garanteixi el pluralisme i estimuli i preservi la diversitat cultural, tal com ha quedat definida a la Convenció de la UNESCO”.¹⁰

3. Les polítiques de comunicació del Govern espanyol

De les polítiques de comunicació desplegades pel Govern espanyol durant aquest bienni que han tingut impacte a Catalunya, en aquest capítol ens centrarem en les relatives a la televisió.¹¹ En concret, les que afecten RTVE i les referents a la implantació de la TDT, dues qüestions centrals en el conjunt de l'acció del primer Executiu de José Luís Rodríguez Zapatero en matèria audiovisual (2004-2008). També mencionarem les propostes programàtiques amb les quals el PSOE va concórrer a les eleccions de 2008 i, finalment, encara que la mesura es va adoptar a principis de 2009, apuntarem quines previsions en matèria de concentració en el sector de la televisió hertziana s'estableixen al Reial Decret Llei 1/2009, de mesures urgents en matèria de telecomunicacions, i quines implicacions poden tenir aquestes previsions per a Catalunya.

3.1. L'aplicació de la reforma de RTVE: efectes a Catalunya

De les grans lleis reguladores del sector audiovisual, a escala estatal només s'han impulsat la relativa al cine (55/2007) i la que reforma l'Estatut de RTVE (17/2006). En desenvolupament de l'article 4 d'aquesta darrera llei, es va aprovar, a mitjans de 2008, el mandat marc del Parlament a la Corporació RTVE (BOE, 30-6-2008). Aquest mandat marc fixa els grans objectius de la Corporació per a un període de 9 anys. Entre aquests objectius, en contempla alguns de molt genèrics: defensa i difusió dels valors constitucionals; contribució a la vertebració i la cohesió territorial; independència, pluralisme, neutralitat, imparcialitat i rigor; defensa de la pluralitat social espanyola; respecte als principis ètics; promoció dels interessos espanyols en el panorama internacional; respecte a la intimitat, l'honor i la pròpia imatge; compromís amb la igualtat entre dones i homes; protecció de la infància i la joventut; defensa dels drets de les persones amb discapacitat, i difusió del castellà i les llengües cooficials. Altres aspectes més concrets del mandat marc tenen a veure, per exemple, amb les línies estratègiques de producció: el 60% de l'emissió de l'oferta generalista de RTVE –inclosos el 100%

9. Font: Unió Europea: *Independent Study on Indicators for Media Pluralism in the Member States. Towards a Risk-Based approach* [En línia]. <http://ec.europa.eu/information_society/media_taskforce/pluralism/study/index_en.htm> [Consulta: abril de 2009].

10. Font: Parlament Europeu: *Resolución del Parlamento Europeo, de 25 de septiembre de 2008, sobre la concentración y el pluralismo de los medios de comunicación en la Unión Europea* [En línia]. <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0459&language=ES&ring=A6-2008-0303>> [Consulta: abril de 2009].

11. Les polítiques relatives al cine i a les telecomunicacions es tracten, respectivament, als capítols “El sector cinematogràfic” i “Les telecomunicacions” d'aquest mateix informe.

de la producció d'informatius, programes de caràcter institucional i continguts d'autopromoció— ha de ser de producció interna, mentre que, pel que fa a l'oferta temàtica, aquest percentatge queda reduït al 20%.

Tal com es pot advertir en l'enumeració de grans objectius que acabem de fer, el mandat marc és clarament sensible a la pluralitat existent a l'Estat, però “els percentatges d'emissió, així com els canals i els recursos destinats a l'estructura territorial es fixaran en cada contracte programa” (art. 33). I a principis de 2009 encara no s'havia aprovat el primer contracte programa de RTVE per raons pressupostàries (*Cinco Días*, 9-3-2009, p. 3). Això implica un retard de més de mig any respecte a les obligacions legals: els contractes programa han de concretar les previsions dels mandats marc i han de tenir caràcter triennal (articles 4 i 32 de la Llei 17/2006).

Tot això passa en un context en què l'aplicació del pla de viabilitat de la SEPI ha suposat una important reducció de personal tant al centre territorial de Sant Cugat com a Ràdio 4 —per bé que aquesta retallada, paradoxalment, ha estat acompanyada d'un increment de la programació de RTVE elaborada des de Catalunya. Així, per exemple, en el cas de la televisió, el Pla de Reestructuració d'Ocupació que es va fer en el període 2006-2008 i que va afectar 346 professionals majors de 52 anys del centre de Sant Cugat es va aplicar al mateix temps que es començaven a elaborar des d'aquest mateix centre nous programes en català per al canal 24 Horas de TVE.¹²

En qualsevol cas, després de l'absorció per part de l'Estat del deute de prop de 8.000 milions d'euros acumulat per RTVE i després de l'increment de la subvenció pública (500 milions el 2008), la nova corporació va tenir un superàvit de 13 milions d'euros el 2007 i va tancar 2008 amb un dèficit de 71,8 milions. La tornada als números vermells va ser atribuïda per Luis Fernández, president de RTVE, a la caiguda del mercat publicitari i a la no compensació de la reducció de 12 a 11 minuts/hora de publicitat (*El País*, 5-3-2009, p. 38). Aquesta reducció —resultat de les contínues queixes d'UTECA— s'ha contemplat a la Llei de Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 2008 i, segons va declarar la vicepresidenta María Teresa Fernández de la Vega al Senat a mitjans d'aquest mateix any, tindrà continuïtat el 2009 i el 2010, ja que es reduiran els minuts a 10 i 9, respectivament.¹³

3.2. Implantació de la TDT: apagada en tres fases

Durant el bienni que estudiem la mesura més rellevant amb relació a la digitalització de les emissions de televisió per ones a Espanya ha estat el disseny d'un Pla Nacional de Transició a la Televisió Digital Terrestre (TDT), aprovat pel Consell de Ministres del 7 de setembre de 2007. Aquest pla preveu l'apagada analògica en tres fases (30 de juny de 2009, 31 de desembre de 2009 i 3 d'abril de 2010), a partir de la definició de 73 àrees tècniques i 90 projectes de transició.¹⁴ La primera fase comprèn 32 projectes tècnics (5.181.000 habitants); la segona, 25 (8.847.000 habitants) i la tercera, 33 (30.230.000 habitants).¹⁵ En els mapes següents s'hi observen les previsions d'apagada a tot l'Estat per a cada una de les tres fases indicades:

L'aplicació del pla de viabilitat de la SEPI ha suposat una important reducció de personal tant al centre territorial de Sant Cugat com a Ràdio 4 —per bé que aquesta retallada, paradoxalment, ha estat acompanyada d'un increment de la programació de RTVE elaborada des de Catalunya

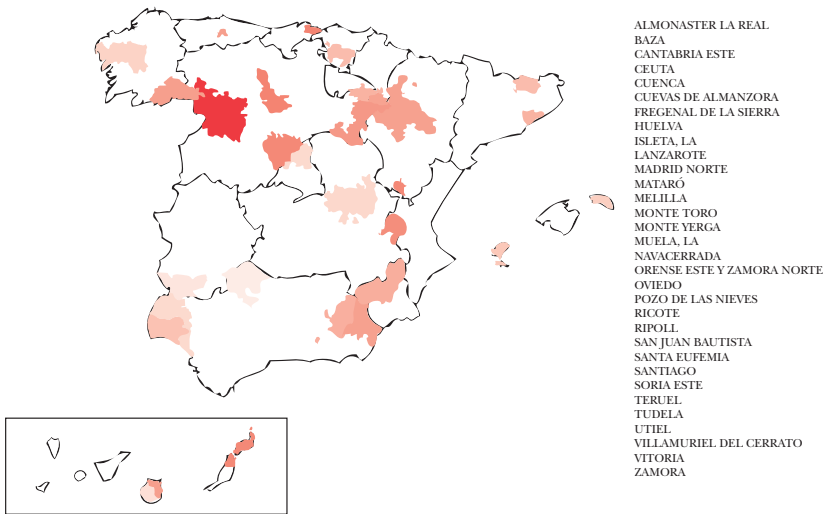
12. Font: RTVE Catalunya. Comunicació personal, maig de 2009.

13. *Diario de Sesiones del Senado. Comisión Constitucional*, 17 de juny de 2008, p. 7.

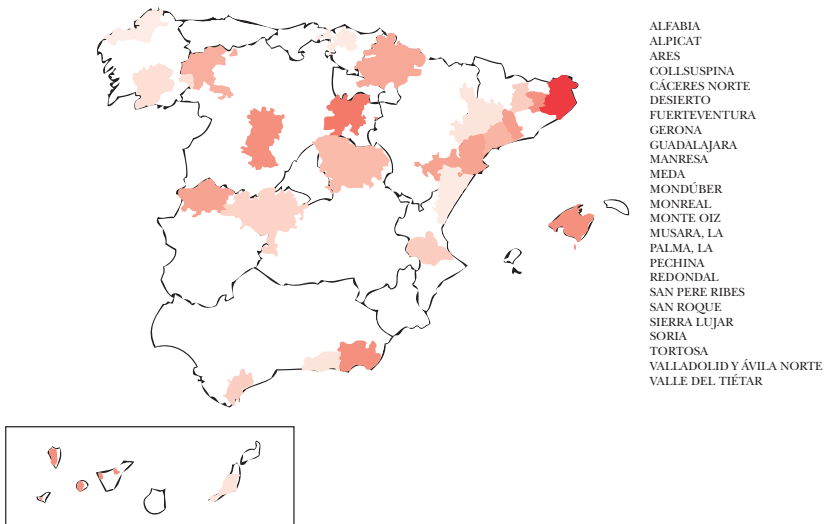
14. Cal matisar que, durant el període que es contempla en aquest informe, es van realitzar dues apagades experimentals, al municipi d'A Fonsagrada (5.000 habitants, a la província de Lugo), el 5 d'abril de 2008, i a Sòria i localitats circumdants (51.000 habitants), el 21 de juliol de 2008.

15. Font: Impulsa TDT: *Plan Nacional de Transición a la TDT* [En línia]. <<http://www.impulsatdt.es/agentes/plan-de-transicion>> [Consulta: abril de 2009].

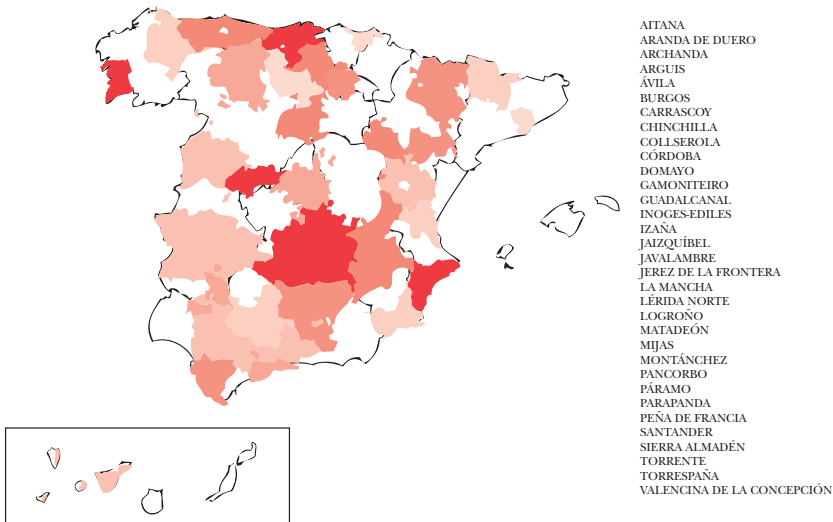
Mapa 1. Zones on es farà l'apagada el 30 de juny de 2009

Mapa 2. Zones on es farà l'apagada el 31 de desembre de 2009

Mapa 3. Zones on es farà l'apagada el 3 d'abril de 2010

Font: Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç (2008).

Pel que fa a Catalunya, la primera fase implicarà l'apagada a les zones d'influència dels reemissors de Mataró i Ripoll. La segona comportarà el cessament de les emissions analògiques a les àrees de cobertura d'Alpicat, Collsuspina, Girona, Manresa, Sant Pere de Ribes i Tortosa. I la tercera afectarà Collserola i Lleida Nord.¹⁶ Aquest pla d'apagada, conduït pel Govern central, és paral·lel a un pla d'encesa sincrònica impulsat pel Govern català, al qual farem referència més endavant.

A més de les diverses activitats de promoció de la nova tecnologia, normalment coordinades amb l'associació Impulsa TDT,¹⁷ per garantir que la cobertura de la televisió digital terrestre arribarà al 100% del territori quan ja s'hagi fet l'apagada, l'Executiu socialista ha optat, en la línia d'altres països com França, per recórrer al satèl·lit. Així, mitjançant el Reial Decret Llei 1/2009, de mesures urgents en matèria de telecomunicacions (BOE, 24-2-2009), s'estableix que "la Corporació de Ràdio i Televisió Espanyola i les societats concessionàries del servei públic de televisió digital terrestre d'àmbit estatal han de posar, conjuntament, els canals que emeten en obert a disposició, almenys, d'un mateix distribuïdor de serveis per satèl·lit o d'un mateix operador de xarxa de satèl·lits en el termini de tres mesos, a comptar a partir de l'aprovació de la present norma". La mateixa norma preveu que l'accés a aquests canals es limitarà als ciutadans que resideixin a les zones que no disposin de cobertura quan ja s'hagi produït l'apagada i no implicarà cap cost addicional per a ells. Alhora, aquest reial decret llei matisa que "el sistema de difusió per satèl·lit pot difondre canals de televisió digital terrestre d'àmbit inferior a l'estatal, sempre que es garanteixi que l'accés als canals esmentats es limita als ciutadans residents a l'àrea geogràfica corresponent a cadascuna de les concessions del servei de televisió" (art. 1).

Mentrestant, a principis de 2009 el Govern encara no havia adoptat cap mesura ferma per impulsar l'alta definició, com tampoc amb relació a la TDT en mobilitat, un assumpte que finalment es va retirar de l'agenda durant el procés de tramitació de la Llei 56/2007, de 28 de desembre, de mesures d'impuls de la societat de la informació (BOE, 29-12-2007). Queda, per tant, pendent de definir quina serà l'aposta del Govern socialista amb relació al model de negoci de la TDT mòbil (amb un pes més gran o més petit de les empreses de mitjans i/o de les de telecomunicacions). També queda pendent la previsible introducció de la TDT de pagament i, des d'una òptica social, encara s'ha de resoldre el futur dels mitjans comunitaris en el nou context digital. En aquest sentit, la mencionada Llei de mesures d'impuls de la societat de la informació emplaça el Govern a planificar espectre per a les televisions de proximitat sense ànim de lucre, però matisa que aquesta planificació "no serà prioritària respecte a altres serveis planificats o planificables" (disposició addicional divuitena).

3.3. Noves propostes programàtiques del PSOE (2008-2012)

Després de les eleccions de març de 2008, les competències en matèria de polítiques de comunicació es mantenen a la Secretaria d'Estat de Telecomunicacions i Societat de la Informació del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç. El canvi de ministre –el madrileny Miguel Sebastián ha substituït el català Joan Clos– no ha implicat un relleu al capdavant de

A principis de 2009 el Govern encara no havia adoptat cap mesura ferma per impulsar l'alta definició, com tampoc amb relació a la TDT en mobilitat

16. No obstant això, per conèixer amb precisió quan es produirà l'apagada en un municipi concret, el Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme ha posat un cercador a disposició dels ciutadans: <<http://www.televisiondigital.es/Terrestre/Fases>>.

17. Aquesta associació –que aplega RTVE, la FORTA, Abertis i els concessionaris privats de TDT d'àmbit estatal– havia rebut de l'Estat, fins l'abril de 2008, 13,5 milions d'euros, d'un total de 56,3 milions invertits per facilitar el trànsit digital. Font: Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç: *Notas para la intervención en la jornada "Presentación Anuario TDT 2007"* [En línia]. <http://www.televisiondigital.es/NR/rdonlyres/FD7CA3CA-9FB9-43CB-9E79-F2F9B194D523/0/2Actuaciones_de_Impulso_Transici%C3%B3n_TDT.pdf> [Consulta: abril de 2009].

De cara a la legislatura 2008-2012, l'única proposta original del programa del PSOE, encara que és molt poc precisa, és la que fa referència a promoure la col·laboració entre RTVE i l'Agència EFE per racionalitzar i optimitzar la despesa

la Secretaria, el màxim responsable de la qual continua sent Francisco Ros. No obstant això, cal matisar que una qüestió tan central com l'elaboració del projecte de llei general de l'audiovisual s'està liderant des del Ministeri de la Presidència, tal com va succeir en el seu moment amb la reforma de l'Estatut de RTVE. Alhora, des del ministeri que encapçala María Teresa Fernández de la Vega es coordinen les decisions en matèria de publicitat institucional. Així, és precisament durant el bienni que estudiem que s'han començat a realitzar i fer públics els plans anuals sobre les inversions de l'Estat en aquesta matèria (atenent a les previsions de la Llei 29/2005, de publicitat i comunicació institucional, i del Reial Decret 947/2006, que la desenvolupa).¹⁸

De cara a la legislatura 2008-2012, el PSOE planteja, al programa electoral, diverses prioritats en matèria de mitjans, i hi subratlla idees com el foment del pluralisme i la recerca del consens entre tots els actors implicats. Les prioritats són, per aquest ordre: l'elaboració d'una llei general audiovisual i multimèdia; la implantació efectiva de la TDT; "estendre els principis de la reforma de RTVE al conjunt de les televisions autonòmiques i locals públiques"; l'impuls del Consell Superior de Mitjans Audiovisuals i Multimèdia, els membres del qual haurien de ser elegits per majoria qualificada del Congrés, i que tindria competències importants quant a la vigilància del compliment de la normativa audiovisual (encara que en cap moment no es parla de la possibilitat que adjudiqui les llicències d'emissió); l'aprovació d'una llei que reguli l'organització i el funcionament de l'Agència EFE, en la qual s'hi contemplarien algunes de les previsions de l'informe del denominat *comitè de savis*, i l'impuls de l'Estatut del Periodista.¹⁹

Es tracta d'un catàleg d'antigues propostes que no es van arribar a resoldre durant la legislatura 2004-2008, algunes de les quals –particularment la relativa a l'aprovació d'una llei general audiovisual i multimèdia i a la creació del Consell Superior de Mitjans Audiovisuals i Multimèdia– les reclamen amb insistència diferents sectors des de principis dels anys dos mil. L'única proposta original, encara que és molt poc precisa, és la que fa referència a promoure la col·laboració entre RTVE i l'Agència EFE per racionalitzar i optimitzar la despesa. Amb aquesta finalitat, "el PSOE impulsarà la creació d'un organisme que, sota la forma de federació, agrupi totes aquelles ràdios i televisions públiques que acceptin de participar en el projecte. En el seu si s'hi coordinaran operacions d'intercanvi, ajuda i repartiment de recursos, fet que suposarà un estalvi substancial de despesa pública". Un any després del triomf electoral socialista, el març de 2009, no només no s'havia avançat en cap d'aquestes propostes sinó que el més que previsible retard en la presentació d'un projecte de llei que sistematitzi i actualitzi tota la normativa relativa al sector audiovisual ha servit per justificar l'aprovació del reial decret llei al qual ja hem fet referència a l'epígraf sobre la TDT però que ha estat particularment qüestionat per les seves previsions en matèria de concentració. Es tracta d'un pegat més a un panorama legislatiu extraordinàriament complex i construït quasi sempre abusant d'escletxes legislatives, com les lleis d'acompanyament de pressupostos o, en aquest cas, el decret llei, previst constitucionalment per a supòsits d'extraordinària i urgent necessitat.

18. Font: Govern d'Espanya: "Publicidad y Comunicación Institucional" [En línia]. <<http://www.la-moncloa.es/NR/exeres/AF084693-6432-4181-AEB0-78936BCB0015.frameless.htm?NRMODE=Published>> [Consulta: abril de 2009].

19. Font: Partido Socialista Obrero Español: *Programa electoral 2008* [En línia]. <<http://www.psoe.es/ambito/saladeprensa/docs/index.do?action=view&id=176123>> [Consulta: abril de 2009].

3.4. La reforma de la normativa sobre concentració en televisió

A Espanya no hi ha limitacions a la propietat creuada en els mitjans ni tampoc a la propietat en l'àmbit de la premsa. El mateix Govern socialista va impulsar, el 2005, la reforma en un sentit liberalitzador de les previsions relatives a la concentració en ràdio, i a principis de 2009 ha fet el mateix amb les relatives a la concentració en el sector de la televisió per ones, a les vigílies de l'apagada analògica.

Així, el ja citat Reial Decret Llei 1/2009 modifica la Llei 10/1988, de televisió privada, en establir que, sent possible la presència a diverses societats concessionàries de televisió que prestin servei d'àmbit estatal, “cap persona física o jurídica pot adquirir una participació significativa en més d'una concessió quan l'audiència mitjana del conjunt dels canals de les concessions d'àmbit estatal considerades superi el 27% de l'audiència total durant els dotze mesos consecutius anteriors a l'adquisició” (art. 2.1). Se suprimeix, per tant, el límit del 5% de participació accionarial en un segon concessionari (d'àmbit estatal) que regia fins aleshores, i s'obre el pas a una possible fusió de projectes de televisió privada, tot i que, en el moment d'escriure aquestes línies, encara no s'ha produït.²⁰

A més, el citat reial decret llei preveu que un mateix concessionari privat no podrà controlar més de dos múltiples (8 programes) de cobertura estatal ni tampoc més d'un de cobertura autonòmica (art. 2.2), i també estableix que “cap persona física o jurídica titular o partícip d'una concessió de servei públic de televisió d'àmbit estatal pot adquirir una participació significativa o drets de vot en una altra concessió quan això suposi impedir l'existència de com a mínim tres concessionaris per assegurar el respecte al pluralisme informatiu” (art. 2.2).

Finalment, té una rellevància particular l'establiment, per primera vegada en la legislació espanyola, de limitacions en l'ús de l'espectre per part dels operadors públics. La norma que estem comentant estableix que “en l'àmbit de cobertura estatal, l'Estat no pot reservar o adjudicar als prestadors de titularitat pública més del 25% de l'espai radioelèctric disponible”, mentre que “en l'àmbit de cobertura autonòmic i local” aquest límit serà del 50% (art. 2.3).²¹

Des de la perspectiva catalana, aquesta última qüestió és molt significativa perquè impediria a l'Executiu de la Generalitat adjudicar a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals un segon múltiple de TDT de cobertura autonòmica, tal com està previst des del pla d'implantació de la TDT fet públic el 2005. Si s'atorgués a la CCMA aquest segon múltiple, disposaria de les dues terceres parts dels programes de TDT amb cobertura a tot Catalunya, donat que ja compta amb un múltiple complet i el segon es va assignar a Emissions Digitals de Catalunya (Grupo Godó) el 2003.²²

En qualsevol cas, cal precisar que, tot i que el Reial Decret Llei 1/2009 ja ha estat publicat al BOE, s'ha de tramitar com a projecte de llei, després del debat i la votació del 12 de març de 2009 al Congrés, per la qual cosa és possible que s'introdueixi alguna modificació al text elaborat pel Govern. En aquest sentit, CiU va sostenir, en el citat debat, una posició crítica amb les limitacions a l'ús de l'espectre per part d'operadors públics d'àmbit autonòmic i local, en entendre que “aquesta disposició podria estar en discordança amb l'article 146.1 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya en imposar una restricció organitzativa sobre la forma de prestació pública i privada del servei públic de comunicació audiovisual, competència que el mencionat article 146.1 reserva exclusivament a la Generalitat, tant des de l'àmbit autonòmic com des de l'àmbit local”.²³

Se suprimeix el límit del 5% de participació accionarial en un segon concessionari (d'àmbit estatal) i s'obre el pas a una possible fusió de projectes de televisió privada

20. Cal recordar que persisteixen les previsions de l'article 19 de la Llei 10/1988 amb relació a les limitacions a la propietat de televisió privada en els àmbits autonòmic i local.

21. Una altra previsió recollida en el Reial Decret Llei 1/2009 és la relativa als accionistes extracomunitaris, que “estan subjectes al compliment del principi de reciprocitat” i no poden controlar en cap cas més del 50% del capital social de la societat concessionària de televisió en la qual decideixin invertir (art. 2.2).

22. Cal matisar que, tot i que aquest segon múltiple no ha estat assignat oficialment, el contracte programa de la CCMA per al període 2006-2009 ja estableix previsions sobre quins en poden ser els continguts. Font: CCMA: *Contracte programa 2006-2009* [En línia]. <http://www.ccma.cat/regulacio/Contracte_Programa.pdf> [Consulta: abril de 2009].

23. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados. Pleno y Diputación Permanente*, núm. 67, 12 de març de 2009, p. 10-11.

Aprovada ja pel primer tripartit la Llei de la comunicació audiovisual i l'ampliació de competències del CAC, el nou Govern es va plantejar com a primer objectiu l'aprovació de la nova Llei de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuels per complir, així, amb el mandat parlamentari de 1999

El ministre d'Indústria, Turisme i Comerç va justificar la urgència de la reforma per la necessitat “d’avançar en el procés de liberalització del sector televisiu i de garantir la solidesa financera de les empreses que presten serveis de televisió, eliminant restriccions als processos de consolidació del sector, garantint sempre els principis de transparència i de pluralisme”. No obstant això, aquestes afirmacions, compartides pels grups parlamentaris popular i convergent, entren en col·lisió, tal com aquests mateixos grups van apuntar durant el debat, amb l’argumentació que el mateix Govern socialista sostenia el 2005, quan va donar via lliure a una altra modificació de la Llei de televisió privada per permetre l’entrada de nous operadors en el mercat. Aleshores va defensar l’ampliació de la limitació de tres en nom del pluralisme, just el mateix nombre que ara es considera suficient per assolir el mateix objectiu.

4. Les polítiques de comunicació a Catalunya

4.1. Reorganització administrativa de les competències en comunicació i principals objectius del Govern

El novembre de 2006, amb la formació del segon Govern tripartit, les competències en comunicació es van incorporar al Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, encapçalat pel conseller Joan Manuel Tresserras, una estructura governamental –la presència de les competències en mitjans al Departament de Cultura– que no es donava des dels inicis de la primera legislatura presidida per Jordi Pujol, en què Max Cahner va ser el conseller del ram. D’aquesta manera, el Departament de la Presidència perdia la Secretaria de Comunicació i totes les polítiques de suport i relació amb els mitjans a favor de la nova Secretaria de Mitjans de Comunicació, ara al Departament de Cultura, a la qual s’atribueix també la iniciativa reguladora i de relació amb els mitjans públics.²⁴ Al capdavant d’aquesta secretaria s’hi va situar el periodista i professor de la Universitat Ramon Llull Albert Sáez, que a principis de 2008 va ser substituït pel fins aleshores cap de gabinet del departament, Carles Mundó.

L’argumentació d’aquesta concepció de l’estructura del departament es pot trobar en el Pla de govern per a la legislatura, en què l’Executiu defensa l’ús dels mitjans de comunicació “com l’instrument primordial per apropar la cultura al conjunt de la gent. Cal que cultura i comunicació estiguin més estretament vinculades” (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2007).

Aprovada ja pel primer tripartit la Llei de la comunicació audiovisual i l’ampliació de competències del CAC, el nou Govern es va plantejar com a primer objectiu l’aprovació de la nova Llei de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuels (CCMA) –que ja estava en tramitació parlamentària abans de les eleccions de novembre de 2006– per complir, així, amb el mandat parlamentari de 1999.²⁵

El Pla de govern també recollia una preocupació especial per estendre la TDT a tots els municipis i garantir la presència de les emissions de la CCMA a tot el domini lingüístic, així com l’impuls a l’Agència Catalana de Notícies i el Baròmetre de la Comunicació i la Cultura.

24. Decret 569/2006, d’estructuració del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (DOGC, 21-12-2006). Cal recordar, a més, que les competències en matèria de telecomunicacions i societat de la informació van tornar al Departament de Governació i Administracions Públiques, després d’haver passat al Departament de la Presidència en l’última etapa del Govern Maragall.

25. Resolució 3/VI, de 15 de desembre de 1999, del Parlament de Catalunya (BOPC, 27-12-1999). Vegeu, també, els capítols “Les polítiques de comunicació” de les edicions anteriors d’aquest mateix informe.

Dos anys després d'aquest plantejament, ja es pot fer un primer balanç de l'acció governamental en polítiques de comunicació. En el repàs als dos primers anys de la legislatura, l'Executiu subratllava l'aprovació de la reforma de la CCMA, les gestions per mantenir les emissions de Ràdio 4 i el centre de producció de TVE a Sant Cugat, els esforços per establir convenis de reciprocitat amb els governs valencià i balear, així com el pla d'encesa de la TDT a Catalunya (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2008). Aquests són, entre d'altres, els afers que han protagonitzat les polítiques de comunicació a Catalunya el bienni 2007-2008 i que tot seguit analitzarem.

4.2. Nova Llei de la CCMA

Tal com establia el contracte programa signat el juny de 2006 entre la Generalitat de Catalunya i la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, l'Executiu català va absorbir, al llarg de 2007, tot el deute de l'ens públic, xifrat en 1.046,7 milions d'euros.²⁶ Aquest alleujament econòmic deixava en una millor posició l'equip que hauria d'assumir la direcció dels mitjans públics amb l'aprovació de la nova Llei de la Corporació.

Per bé que la reforma legislativa de la CCMA ja havia estat discutida i consensuada en ponència parlamentària durant la legislatura anterior, no va ser fins gairebé un any després de les eleccions –el 3 d'octubre de 2007– que es va aconseguir un acord per aprovar la llei²⁷ –que no va comptar amb el suport del Partit Popular i Ciutadans-Partit de la Ciutadania, entre altres qüestions pel rol que s'atorgava al CAC en el nomenament del Consell de Govern, que el PP considerava excessiu, i, sobretot, pel fet que el català fos la llengua institucional dels mitjans de la Generalitat.²⁸

Finalment, el nou marc regulador dels mitjans garanteix la desgovernamentalització de la CCMA, almenys de forma directa. D'una banda, el seu màxim òrgan, el Consell de Govern, està format per dotze membres –i no nou, com s'havia acordat inicialment– triats pel Parlament després que el CAC n'avaluï la idoneïtat professional. Té un mandat de sis anys, superior a una legislatura, tot i que la meitat dels membres es renova cada tres anys. Amb això, la majoria parlamentària que sosté a l'Executiu català no es tradueix necessàriament en la composició del Consell de Govern. Un altre dels avenços cap a la separació entre Govern i CCMA és que amb la nova llei seran aquests consellers, i no l'Executiu, els encarregats de triar, mitjançant concurs públic, el director general de la CCMA. A més, les qüestions relacionades amb nomenaments, disseny i aprovació del contracte programa i pressupostos hauran de rebre el suport de dos terços del Consell de Govern per tirar endavant, fet que implica treballar amb grans consensos.

D'altra banda, cal destacar la dotació de funcions per al president del Consell de Govern com a representant institucional de la CCMA, mentre que el director general, personal laboral d'alta direcció, n'assumeix la màxima capacitat executiva, tant pel que fa a la gestió econòmica de l'ens com a l'organització i funcionament dels mitjans de la Corporació.

La nova llei, a més, obliga a destinar un mínim del 6% dels ingressos a finançar el sector cinematogràfic català. Aquest augment coincideix amb la inclusió a la Llei de la CCMA de les sèries d'animació entre els projectes a finançar, mentre que fins aleshores la regulació estatal només recollia els pilots de sèries d'animació.

El nou marc regulador garanteix la desgovernamentalització de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, almenys de forma directa

26. Generalitat de Catalunya (2007): *Acords de Govern. 15 de maig de 2007* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.cat/acordsdegovern/20070515/20070515_AG.pdf> [Consulta: abril de 2009].

27. Llei 11/2007, d'11 d'octubre, de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (DOGC, 18-10-2007)

28. *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, sèrie P, 3-10-2007, p. 6-22.

Quant al finançament de la CCMA, la nova llei estableix que la Corporació ha de reduir de manera progressiva la publicitat, tot i que no estableix en quin grau

D'altra banda, quant al finançament de la CCMA, en la línia del que apuntava el contracte programa, la nova llei estableix que la Corporació ha de reduir de manera progressiva la publicitat, tot i que no estableix en quin grau –si bé la Llei de la comunicació audiovisual ja feia previsions en aquest sentit.²⁹

Malgrat els articles de la llei a favor de la desgovernamentalització, després de setmanes de negociacions polítiques el Parlament va elevar al CAC una llista de candidats a membres del Consell de Govern que incloïa tres exdiputats, un exconseller del Govern, dos excaps de premsa de partits catalans, un exalt càrrec de la Generalitat, un conseller del CAC, un publicista, un periodista i el llavors secretari de Mitjans Comunicació del Govern (*Avui*, 11-1-2008, p. 9; *El Periódico de Catalunya*, 11-1-2008, p. 22). Tant el Col·legi de Periodistes com els comitès professionals de TV3 i Catalunya Ràdio van rebutjar la llista perquè entenien que s'havia “posat primer el repartiment de quotes de partit sobre la voluntat d'excel·lència professional” dels candidats (*El Periódico de Catalunya*, 12-1-2008, p. 23).

Tal com estableix la nova llei, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya va estudiar la llista i va emetre un dur informe conjunt –malgrat que la llei n'estableix un per candidat– en què, tot i avalar els candidats proposats, afirmava que “els criteris de capacitat i d'idoneïtat professional no han estat els que han fonamentat, de manera decisiva, la selecció” dels aspirants, i lamentava que “la proposta de candidatures, en el seu conjunt, hagi estat fruit de l'aplicació de quotes de partit”, actuant contra l'esperit de la llei.³⁰

Aprovat el nomenament pel Parlament, la primera de les decisions que havia de prendre el Consell de Govern era la tria del director general que, per primera vegada, s'escolliria per majoria qualificada en un concurs públic al qual es van presentar 26 candidats. Aquest procés va durar dos mesos i va estar marcat pels retrets entre els partits polítics –a priori, aliens al nomenament– i l'amenaça del conseller Tresserras de reformar la Llei de la CCMA per canviar la majoria qualificada necessària per nomenar el director general si no se solucionava la situació de bloqueig a què s'havia arribat i que la premsa atribuïa a un desacord entre els consellers nomenats a proposta de CiU –cinc dels dotze– i del tripartit per a la designació de Rosa Cullerell com a directora general (*El Periódico de Catalunya*, 5-4-2008, p. 22; *La Vanguardia*, 26-4-2008, p. 14). De fet, el president del Consell, Albert Sáez, va enviar una carta al Parlament demanant l'empara del seu president perquè el bloqueig que es vivia a l'òrgan de govern dels mitjans públics es devia a la incapacitat dels consellers per complir el mandat legal que els exigia “actuar amb plena independència i neutralitat i no estar sotmesos a cap instrucció o indicació” (*El Periódico de Catalunya*, 26-4-2008, p. 20). L'endemà, el Consell de Govern nomenava per unanimitat Rosa Cullerell directora general de l'ens.

No obstant aquest acord, les tensions al si del Consell van reaparèixer poc després quan els consellers nomenats a proposta de CiU van recórrer als tribunals la decisió del Consell de delegar en la directora general competències que consideraven pròpies.³¹

Un altre aspecte destacat del bienni 2007-2008 pel que fa a la CCMA és l'estat de les emissions de TVC als territoris de parla catalana. En el cas balear, els governs català i illenc van arribar a un acord que possibilita,

29. D'acord amb l'article 100 d'aquesta llei, la televisió pública catalana pot dedicar a publicitat com a màxim el 10% del temps total d'emissió, davant el 20% de la resta de cadenes; 12 minuts de publicitat en totes les seves formes per cada hora natural, davant els 17 de la resta, i 10 minuts de publicitat per hora natural (exclosa l'autopromoció) davant els 12 minuts en general. La reducció de la publicitat a la ràdio queda pendent de regulació pel CAC.

30. Vegeu Consell de l'Audiovisual de Catalunya (2008): *Acord 4/2008, de 16 de gener, del ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya* [En línia]. Barcelona: CAC. <http://www.cac.cat/pfw_files/cma/actuacions/Normativa/Acord_Informe_CCMA_04_2008.doc> [Consulta: abril de 2009].

31. Comunicació21 (2008): *Els consellers de CiU a la CCMA recorren contra la delegació de poders a Cullerell* [En línia]. <http://www.comunicacio21.com/textecomplet.asp?id_texte=10982> [Consulta: març de 2009].

des de març de 2009, la recepció per TDT dels primers canals de les dues corporacions públiques als territoris respectius, amb opció a ampliar-lo a un segon canal.³² En el cas de la Catalunya Nord, l'Executiu català ha iniciat gestions perquè el Consell dels Pirineus Orientals demani al Consell Superior de l'Audiovisual francès freqüències de TDT perquè es puguin seguir veient els canals de la CCMA que ara arriben amb tecnologia analògica (*El Punt*, 7-3-2009, p. 38).

Amb tot, és al País Valencià on el senyal de TVC té més difícil la continuïtat, després de més de dues dècades d'emissions. El Govern valencià, mitjançant autoritzacions judicials, ha tancat els repetidors que tenia Acció Cultural del País Valencià a la Carrasqueta (desembre de 2007), la Llosa de Ranes i Alginet (desembre de 2008), mentre que el jutge li ha denegat l'entrada als de Gandia, Castelló i València.³³

El secretari d'Estat de Telecomunicacions, Francisco Ros, va anunciar, l'octubre de 2007, un real decret que permetria la concessió d'un tercer múltiplex autonòmic de TDT a les comunitats que el demanessin per incloure-hi les emissions de les televisions de les comunitats veïnes (*Noticias de la Comunicación*, núm. 274, p. 11). Malgrat tot, l'esmentat decret no s'ha aprovat i, mentre que el Govern valencià reclama tenir un tercer múltiplex, com té Catalunya, per garantir així les emissions de TVC, l'Executiu central argumenta que la Generalitat Valenciana disposa d'espai suficient als dos múltiples que té concedits per difondre el senyal de la televisió catalana.³⁴

Mentrestant, des de l'agost de 2008 i a petició del Govern català, TVC difon el senyal de Canal 9 a través del segon múltiplex de la CCMA. Això sí, els responsables de la Corporació s'han mostrat crítics amb el manteniment d'aquesta situació mentre es tanquen repetidors al País Valencià, i asseguren que "la reciprocitat no se signa perquè el Govern de l'Estat ha cedit a les pressions de les televisions privades, que estan clarament en contra d'aquest tipus d'acords".³⁵ De fet, com veïem abans, l'únic decret aprovat sobre la matèria en l'àmbit estatal –RD 1/2009– limita les emissions de cadenes públiques a les comunitats autònomes.³⁶

4.3. Nou pla per a la TDT

A l'edició anterior d'aquest informe s'explicava que el Govern de la Generalitat havia aprovat el Pla d'Implantació de la TDT a Catalunya que, entre d'altres, preveia un avançament de l'apagada analògica a Catalunya per al 2009. Aquest pla es va dissenyar en un moment en què, per exemple, a escala estatal se situava l'apagada de la TDT local per al gener de 2008. Aquesta previsió es va corregir més tard i, de la mateixa forma, també s'ha hagut de canviar el pla català per a la TDT.

Així, a principis de 2008, l'Executiu de la Generalitat va aprovar el Pla d'Actuació de la TDT, que uneix els esforços dels departaments de Cultura i Mitjans de Comunicació i Governació per estendre la cobertura de la TDT a tot el territori català abans que finalitzi el 2009.³⁷ És el que s'ha denominat pla d'encesa sincrònica, perquè pretén assegurar que la cobertura del conjunt de l'oferta de la TDT (televisions locals, nacionals i estatals) arribi allà on ara ho fa el senyal analògic de TV3.

Aquest pla ha estat acompanyat de dues campanyes institucionals per conscienciar la població sobre la importància d'adaptar els aparells de televisió a la TDT i de la creació de la figura de l'*agent TDT*, amb la qual

32. Vegeu CCMA (2009): *La Generalitat de Catalunya i el Govern Balear acorden la reciprocitat d'emissions entre TV3 i IB3 en TDT* [En línia]. Barcelona: CCMA. <<http://www.ccrtv.cat/pccrtv/ccrtvItem.jsp?item=np&idint=764>> [Consulta: març de 2009].

33. Vegeu VilaWeb (2009): *El govern valencià tanca les emissions de TV3 a Alacant, de nit i sense avisar* [En línia]. <http://www.vilaweb.cat/www/noticia?p_idcmp=2660165> [Consulta: març de 2009].

34. 3cat24.cat (2008): *El govern espanyol diu que la reciprocitat de les emissions de TV3 i Canal 9 'no és problema seu'* [En línia]. <<http://www.3cat24.cat/noticia/344498/altres/El-govern-espanyol-diu-que-la-reciprocitat-de-les-emissions-de-TV3-i-Canal-9-no-es-problema-seu>> [Consulta: abril de 2009]. La primavera de 2009 les emissions en TDT amb cobertura autonòmica al País Valencià inclouen les cadenes públiques Canal 9, Punt 2 i 24.9 i les privades Las Provincias TV i Popular TV.

35. 3cat24.cat (2008): *TVC impulsarà un nou canal infantil i convertirà el 33 en una televisió cultural* [En línia]. <<http://www.3cat24.cat/noticia/347351/societat/TVC-impulsara-un-nou-canal-infantil-i-convertira-el-33-en-una-televisio-cultural>> [Consulta: abril de 2009].

36. Poc abans de l'aprovació d'aquest decret, tant el Congrés com el Senat van aprovar mocions en què instaven el Govern espanyol a adoptar mesures i promoure els acords tècnics per fer efectiva abans del final de 2009 la reciprocitat de les emissions de TV3 i Canal 9 (*Boletín Oficial de las Cortes Generales. Congreso*, sèrie D, 21-2-2009, i *Boletín Oficial de las Cortes Generales. Senado*, sèrie I, 16-2-2009).

37. Vegeu, en aquest mateix informe, l'apartat 4.1 del capítol "Les telecomunicacions".

Mentre que la ràdio digital segueix estancada, a Catalunya el 2008 s'han tornat a atorgar llicències analògiques i, per primer cop a Espanya, no ha estat un govern sinó una autoritat independent qui va adjudicar l'explotació comercial d'emissores d'FM

la Generalitat ha creat un carnet per a empreses que acrediten bones pràctiques en el procés d'adaptació de les antenes a la nova tecnologia.³⁸ El nou projecte, això sí, no inclou una descripció del repartiment de múltiples que preveia el Pla d'Implantació de la TDT anterior, que atorgava tres múltiples a la CCMA i també un Canal Euroregió per assegurar la reciprocitat de les emissions entre els territoris de parla catalana.

4.4. La primera adjudicació de llicències del CAC: el concurs d'FM

Mentre que la ràdio digital segueix estancada (BONET [et al.], 2009), a Catalunya el 2008 s'han tornat a atorgar llicències analògiques i, per primer cop a Espanya, no ha estat un govern sinó una autoritat independent qui va adjudicar l'explotació comercial d'emissores d'FM. Com passa a bona part d'Europa, a Catalunya va ser el Consell de l'Audiovisual l'encarregat d'atorgar 83 freqüències, gràcies a les potestats que li va atribuir el 2005 la Llei de la comunicació audiovisual.

Aquestes freqüències, això sí, ja s'estaven explotant, donat que eren les que incloïa el conveni signat el 2002 entre el Govern català i l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada, segons el qual s'engegava un pla pilot per testar la capacitat de l'espai radioelèctric català i avaluar-ne el resultat per demanar més tard la planificació de freqüències a l'Executiu central. Cal matisar, però, que les freqüències a concurs no havien estat oficialment atorgades abans a cap dels operadors que les estaven explotant i, de fet, en la convocatòria es recordava que l'emissió en proves no generava cap dret ni condicionaria l'adjudicació (*El País Cataluña*, 20-11-2008, p. 1 i 3; *El Punt*, 30-11-2008, p. 52-53).

El plec de clàusules explicava, a més, que en el concurs es valoraria la proposta tecnològica (mitjans tècnics i professionals), la proposta econòmica i la viabilitat, així com l'oferta de programació i l'emissió en català. 73 empreses es van presentar al concurs, amb 1.279 sol·licituds per a 83 freqüències. Finalment, el CAC les va adjudicar a 23 empreses diferents (DOGC, 17-11-2008), i algunes fonts xifren en dues terceres parts les freqüències que van anar a parar a qui ja les usava temporalment (*El Punt*, 30-11-2008, p. 52-53). Entre els principals beneficiaris per nombre de freqüències adjudicades hi consten Radiocat XXI (RAC1 i RAC 105), amb 17; els grups TeleTaxi i Flaix, amb 12 cadascun, i la Cadena SER, amb 9.³⁹

Aquells que no van resultar adjudicatari de les freqüències amb què operaven gràcies al pla pilot –COPE, Punto Radio– i també altres participants del concurs que no van obtenir la freqüència a la qual optaven –Unedisa o el grup Zeta– van qüestionar amb duresa el procés. Diverses informacions de premsa asseguruen que, en la votació final, 2 dels 10 consellers es van abstenir i un d'ells va fer constar un vot particular, si bé aquests extrems no consten en la resolució del concurs (*El Periódico de Catalunya*, 12-11-2008, p. 24; *El País Cataluña*, 17-11-2008, p. 3). Fins i tot, es va fer públic que el CAC havia denunciat davant els Mossos d'Esquadra la troballa d'un micròfon a la sala de reunions del Consell (*El País Cataluña*, 16-11-2008, p. 4).

Davant la polèmica aixecada, el president del CAC, Josep Maria Carbonell, va comparèixer al Parlament per donar compte del procés d'adjudicació. Carbonell va defensar que els consellers havien actuat

38. Vegeu Generalitat de Catalunya (2008): *Pla d'Actuació del Govern* [En línia]. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartament/39menuitem.03f78855c746589fda97dc86b0c0e1a0/?vgnextoid=4853c35e39239110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=4853c35e39239110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>> [Consulta: abril de 2009].

39. Per a una anàlisi de la nova configuració de l'oferta radiofònica resultant d'aquest concurs, vegeu, en aquest mateix informe, el capítol "La ràdio" i l'apartat 3.2 del capítol "La comunicació local".

amb llibertat i independència, seguint criteris tècnics i sense marge per a la discrecionalitat, tot i que va denunciar que havien rebut pressions polítiques. De fet, un d'ells, Fernando Rodríguez Madero, va reconèixer en seu parlamentària que diversos dirigents del Partit Popular –formació a proposta de la qual havia estat nomenat conseller– l'havien pressionat perquè votés en contra de la proposta de resolució del concurs.⁴⁰

En qualsevol cas, tot i que les freqüències ja han estat atorgades, caldrà seguir l'evolució d'aquest procés, donat que algunes adjudicacions han estat impugnades judicialment.⁴¹

4.5. Reformes i desenvolupament de la Llei de la comunicació audiovisual

Si bé abans analitzàvem les disposicions de la nova Llei de la CCMA pel que fa als mitjans públics, cal destacar que el Parlament va aprofitar aquesta norma per incloure dues modificacions a la Llei de la comunicació audiovisual.⁴²

En primer lloc, es va derogar l'article 108, que feia referència a la publicitat i el patrocini a la ràdio. Concretament, establia els límits per emetre els missatges publicitaris i, per exemple, impedia que els locutors introduïssin anuncis o patrocinis, en prohibia l'emissió en programes informatius, infantils o de serveis religiosos i circumscribia la inserció d'anuncis a blocs. Aquesta supressió de l'article 108 havia estat una reivindicació del sector d'ençà que es va aprovar la llei i que, a més, havia comptat amb el suport del Consell de l'Audiovisual de Catalunya.⁴³

Precisament l'òrgan regulador va ser el principal afectat per l'altra modificació legislativa, ja que inicialment, segons l'apartat 3 de l'article 109 de la Llei de la comunicació audiovisual de Catalunya, corresponia al CAC l'autorització prèvia de la publicitat institucional als mitjans audiovisuals per comprovar que es complia la normativa sobre aquest tipus d'anuncis. Amb el canvi en la norma, el redactat final manté la capacitat del CAC de verificar el compliment de la llei, però no de forma prèvia.

D'altra banda, cal recordar que la llei audiovisual catalana reservava potestat reglamentària per al CAC i, en virtut d'aquesta capacitat, l'ens regulador ha desenvolupat, durant el bienni 2007-2008, diverses regulacions –tot i que, fonamentalment, han estat actualitzacions i adaptacions de normatives ja existents. Així, el desembre de 2007 el Consell va aprovar una instrucció sobre la protecció de la infància i el dret a la informació sobre la programació (DOGC, 28-12-2007), en què fixava les variables i límits sobre els quals s'havia de regir la qualificació i senyalització dels programes –eliminant la categoria “no recomanats per a menors de 16 anys”– i reduïa a 3 dies el termini que tenen els operadors per comunicar al CAC la graella d'emissió prevista. Alhora, l'òrgan regulador també va aprovar una altra instrucció sobre la presència de la llengua i la cultura catalanes i l'aranès als mitjans, com a conseqüència de la qual els operadors de ràdio i televisió públics i privats han d'acreditar periòdicament les quotes que aquesta instrucció fixa, l'incompliment de les quals podria ser objecte de sanció pel CAC (DOGC, 28-12-2007).

Una altra instrucció posterior va regular el procediment pel qual un operador ha de demanar autorització prèvia al CAC per modificar la seva estructura empresarial o accionarial (DOGC, 22-5-2008), i l'última

Es va derogar l'article 108 de la Llei de la comunicació audiovisual, que establia límits a la publicitat i el patrocini a la ràdio

40. *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, sèrie C, 19-11-2008, p. 15-16. Poc després d'aquesta compareixença, el president del CAC va presentar la seva renúncia, tot i que va negar que ho fes per la polèmica de l'adjudicació de freqüències perquè ja tenia presa la decisió gairebé un any abans (*El Periódico de Catalunya*, 11-1-2009, p. 19). El gener de 2009, el Govern va nomenar Ramon Font nou president del CAC. Font havia estat secretari de Comunicació a l'última etapa de l'Executiu de Pasqual Maragall.

41. Font: Àrea Jurídica del CAC. Comunicació personal, maig de 2009.

42. Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya (DOGC, 3-1-2006).

43. Font: 3cat24.cat (2006): “El Congrés de la Ràdio es consolida com a punt de trobada del sector radiofònic català” [En línia]. <<http://www.3cat24.cat/noticia/123439/altres/El-Congres-de-la-Radio-es-consolida-com-a-punt-de-trobada-del-sector-radiofonic-catala>> [Consulta: abril de 2009].

Pocs mesos després de prendre possessió del càrrec, el conseller Tresserras anunciava la seva voluntat d'introduir canvis en el sistema d'ajuts als mitjans de comunicació cap a un sistema d'ajudes més estructurals

instrucció aprovada durant el bienni objecte d'estudi va ser, poc després, la referent a la difusió i finançament d'obres audiovisuals europees i la reserva d'espai a programadors independents, que recull i sistematitza la forma d'acreditar el compliment de les quotes d'emissió i inversió que estableix la normativa europea en la matèria (DOGC, 21-7-2008).⁴⁴

4.6. Canvis en el sistema d'ajuts a mitjans

Pocs mesos després de prendre possessió del càrrec, el conseller Tresserras anunciava la seva voluntat d'introduir canvis en el sistema d'ajuts als mitjans de comunicació cap a un sistema d'ajudes més estructurals.⁴⁵ Amb la remodelació del Govern, la competència de suport als mitjans, que en la legislatura anterior estava en mans de Presidència i de l'Institut Català de les Indústries Culturals (ICIC), va anar a parar a la Secretaria de Mitjans de Comunicació del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, i això va permetre unificar totes les convocatòries reglades d'ajuts sota un mateix paraigua –si bé el 2007 els ajuts a l'edició i comercialització de les empreses de premsa encara els va gestionar l'ICIC, adscrit al mateix departament.

Taula 1. Ajuts als mitjans atorgats pel Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (2007-2008) (en euros)

	2007	2008
Ajuts estructurals a premsa (paper)	4.474.140,05 ^A	4.487.435,23
Ajuts estructurals a premsa digital	611.353,00	670.000,00
Ajuts estructurals a emissores de ràdio	584.793,00	585.000,00
Ajuts estructurals a emissores de televisió	802.735,00	783.329,02
Subtotal ajuts estructurals	6.473.021,05	6.525.764,25
Ajuts a projectes d'empreses periodístiques de premsa (paper)	6.361.080,00	5.772.056,00
Ajuts a projectes d'empreses periodístiques de premsa digital	2.005.600,00	1.509.800,00
Ajuts a projectes d'emissores de ràdio	1.269.560,00	1.215.000,00
Ajuts a projectes d'emissores de televisió	3.033.475,00	2.207.644,00
Ajuts a projectes d'associacions sense ànim de lucre	1.727.700,00	1.100.225,00
Subtotal ajuts a projectes	14.397.415,00	11.804.725,00
TOTAL	20.870.436,05	18.330.489,25

^A Ajuts a l'edició i la comercialització que llavors atorgava l'ICIC.
Nota: Només s'hi inclouen les subvencions superiors a 3.000 euros.
Font: Elaboració pròpia a partir de l'Àrea d'Edició i Premsa de l'Institut Català de les Indústries Culturals (comunicació personal, abril de 2008); DOGC (14-3-2008), i la Secretaria de Mitjans de Comunicació (comunicació personal, febrer de 2009).

44. Per a més informació sobre les actuacions del CAC en matèria d'interpretació de la Llei de la comunicació audiovisual, vegeu, en aquest mateix informe, el capítol “La comunicació local”.

45. Font: Comunicació21 (2007): “La política d'ajuts als mitjans virarà al 2008 cap a aportacions estructurals” [En línia]. <http://www.comunicacio21.com/textecomplet.asp?id_texte=7495> [Consulta: abril 2009].

46. Així ho va qualificar el conseller en la seva compareixença per exposar els pressupostos de 2008 a la Comissió de Política Cultural del Parlament el novembre de 2007. Vegeu el *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, sèrie C, 22-11-2007.

En aquesta nova etapa, la conselleria defensa les línies de suport als mitjans en llengua catalana o aranesa en funció de la difusió –els denominats ajuts automàtics o estructurals–, però davant l'existència de subvencions a projectes presentats per empreses periodístiques amb una “elevada dosi de ficció”,⁴⁶ va proposar una nova línia d'ajuts de caràcter estructural, emmarcada en el Pla de Foment a la Lectura 2008-2011. Aquesta nova subvenció s'adreçava als joves que al llarg de 2008 complissin 18 anys per oferir-los una subscripció a la publicació que triessin –entre una selecció feta per una comissió amb representants del sector i del món acadèmic– durant un temps determinat. L'Administració es comprometia a ajudar cada mitjà fent-se càrrec, com a màxim, del

50% del preu de subscripció. Més de 13.000 joves –un 20% del públic objectiu– es va acollir a la primera convocatòria d'un projecte amb un pressupost de 3 milions d'euros entre 2008 i 2011.⁴⁷

Al marge d'aquesta xifra, però, la Secretaria de Mitjans de Comunicació va mantenir, els anys 2007 i 2008, les línies d'ajut que el Govern atorgava tradicionalment: d'una banda, les subvencions automàtiques –en funció dels exemplars, els oients, etc.– i, de l'altra, els ajuts a projectes, en què s'observa una davallada en el pressupost que s'hi ha destinat aquest bienni (vegeu la taula 1).⁴⁸

Una qüestió clau per al nou bienni, tant pel Govern espanyol com pel català, serà la implantació definitiva de la TDT, prevista pel 3 d'abril de 2010

5. Conclusions: afers pendents

A principi de 2009 queden diverses qüestions obertes en matèria de polítiques de comunicació, entre les quals, la integració a l'ordenament jurídic espanyol de la Directiva 2007/65/CE que, previsiblement, es podria incorporar a través de la també pendent llei general de l'audiovisual que, a la vegada, hauria de donar llum verda a la creació del tantes vegades reclamat consell audiovisual espanyol i solucionar múltiples qüestions com la situació dels mitjans comunitaris.

Així mateix, està en procés de tramitació el projecte de llei necessari per fer efectives les noves previsions en matèria de concentració en televisió que estableix el Reial Decret Llei 1/2009, i es veurà quines mesures s'adopten amb relació a la TDT de pagament reclamada per Mediapro, la TDT d'alta definició i la TDT en mobilitat. L'abril de 2009 sembla probable que almenys la TDT de pagament es reguli de forma independent abans que es presenti a les Corts el projecte de llei general de l'audiovisual.

Una qüestió clau per al nou bienni, tant pel Govern espanyol com pel català, serà la implantació definitiva de la TDT, prevista pel 3 d'abril de 2010. En aquest sentit, els reptes de l'Executiu tripartit són particularment complexos per tota la problemàtica que envolta la digitalització de la televisió local i també les emissions de TVC als territoris limítrofs de parla catalana, particularment el País Valencià i la Catalunya Nord.

Així mateix, el pròxim bienni s'hauria d'aprovar la llei catalana del cinema. I, a més, segueix sense desvelar-se el futur dels consorcis vinculats a les diputacions (Consorti de Comunicació Local i Consorci Local i Comarcal de Comunicació) i centrats en el foment de la comunicació de proximitat.

47. Vegeu Generalitat de Catalunya (2008): *Més de 13.000 joves de 18 anys sol·liciten la subscripció a una publicació que els ofereix la Generalitat* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/SalaPremsa/menuitem.342fe4355e0205d607d7ed42b0c0e1a0/?vgnnextoid=f60f88c0b0549010VgnVCM100000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=f60f88c0b0549010VgnVCM100000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=detail&contentid=67ee646db1dac110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>> [Consulta: abril de 2009].

48. En aquesta taula només s'hi inclouen els ajuts reglats mitjançant convocatòria pública, no així els recursos destinats a publicitat institucional, els patrocinis o l'execució de projectes editorials per encàrrec de l'Administració.

Referències

BONET, M. [et al.] (2009): “Keys to the failure of DAB in Spain”. *Journal of Radio and Audio Media* [Laramie, Wyoming, Estats Units]. Vol. 16, núm. 1, p. 83-101.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2007): *Pla de govern 2007-2010* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
<<http://www.gencat.cat/pladegovern/cat/index.htm>> [Consulta: març de 2009].

GENERALITAT DE CATALUNYA (2008): *Dos anys de Govern. Enfortint Catalunya* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
<<http://www.gencat.cat/dosanysdegovern/html/ca/home.html>> [Consulta: març de 2009].

UNESCO (2008): *Indicadores de Desarrollo Mediático: Marco para evaluar el desarrollo de los medios de comunicación social* [En línia]. París: UNESCO.
<<http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001631/163102s.pdf>> [Consulta: abril de 2009].